PROGRAM PARALLELLOPPDRAG
FORMIDLINGSARENA STIKLESTAD

Prosjekteier: Stiklestad Nasjonale Kultursenter

Trøndelag fylkeskommune

Verdal kommune

FORORD

Det utlyses et parallelloppdrag for å få innspill til helhetlig stedlig utvikling på Stiklestad. Det skal velges ut inntil to (2) team som gjennom tverrfaglig kompetanse og kreativitet skal løfte fram ideer og visualisere utviklingspotensialet for området. Hensikten med et parallelloppdrag er å sikre godt tilfang av ideer og løsningsmuligheter, forankre disse i lokalsamfunnet og danne grunnlag for gjennomføring.

Dette dokumentet utgjør oppdragsgivers beskrivelse av leveransen.

Resultatet av leveransen vil bli brukt som grunnlag for videre utvikling av Stiklestad som verdifullt og relevant symbolsted, formidlingsarena og møteplass. Arbeidet sikter mot Nasjonaljubileet 2030, men ambisjonen er at utviklingen skal gi verdiskaping både lokalt, regionalt og nasjonalt også etter 2030.

Oppdraget handler om å skape et helhetlig konsept for slagstedet og symbolstedet Stiklestad ut fra et formidlingsperspektiv. Viktige elementer vil være plassering og bygningsmessig utforming av ny hovedutstilling, samt oppgradering av eksisterende hovedbygg. Infrastruktur mellom stedets ulike formidlingsarenaer står også sentralt.

INNHOLD

BAKGRUNN 3
Stiklestad 1030
Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK)
SNK - avdeling Stiklestad
Olavsjubileet 1930
Nasjonaljubileet 2030
Mål for stedlig utvikling på Stiklestad
Ambisjoner for utviklingen

EKSISTERENDE SITUASJON 10
Stiklestad og Verdal
Stiklestadområdet
Hovedbygning/kulturhus og hotell
Middelaldergården Stiklastadir
Friluftsmuseet
Spelamfiet og Spelet om Heilag Olav
Olsokdagene
De tre kirkene
Olavshaugen
Stiklestad allé
Historiske spor i omlandet

RAMMER FOR UTVIKLING 22
Reguleringsplan
Tidligere utarbeidet landskapsplan for området
Topografi, bebyggelse og veisystem
Kulturminner
Siktlinjer og akser

TRENDER I MARKEDET 28

OPPGAVEN SOM ØNSKES LØST 29
Sted og hovedutstilling
Utfordringer
Behovsbeskrivelse
Mulighetsrom
Beskrivelse av oppdraget

— BAKGRUNN —

STIKLESTAD 1030

Stiklestad er stedet hvor vikingkongen Olav Haraldsson falt i et slag mot en overmakt av regionale bondehøvdinger i 1030.

Slaget på Stiklestad i 1030 er en av de mest symbolsterke hendelsene i norsk historie. Olav Haraldssons fall og helgenkåringen i Nidaros året etter fikk dyptgripende betydning for fremveksten av det norske riket politisk, religiøst, rettsmessig og kulturelt. Konsekvensene utgjør en nasjonal og internasjonal arv som det norske samfunnet fortsatt bygger på. Olavsarven er dermed sterkt knyttet til forestillingen om nasjonen Norge og representerer en tusenårig historie knyttet til spørsmålet om hva Norge har vært, er og skal være. Det finnes spor etter Olav både nasjonalt og internasjonalt. Olavsarven innebærer derfor ikke bare nasjonale perspektiv, den er i stadig utvikling og handler i stor grad om hvordan Norge har utviklet og utvikler seg i dynamisk samspill med resten av verden.

STIKLESTAD NASJONALE KULTURSENTER (SNK)

Stiklestad Nasjonale Kultursenter AS (SNK) ble opprettet ved stortingsvedtak i 1995 med hovedformål å formidle politiske, kulturelle og åndelig dimensjoner ved olavsarven. Denne formidlingen skjer gjennom helårlig virksomhet med utstillinger, seminarer, foredrag, forestillinger, skoleprogrammer og ikke minst under Olsokdagene på Stiklestad, der Spelet om Heilag Olav er sentralt.

SNK ble i 2004 konsolidert og er i dag et museumsfellesskap bestående av 5 avdelinger: Stjørdal museum, Levanger fotomuseum, Egge museum, Nils Aas Kunstnerverksted og avdeling Stiklestad. Det konsoliderte SNK er organisert som et aksjeselskap som fram til 2021 har vært eid av Verdal kommune og Trøndelag fylkeskommune. Man er nå i prosess for utvidelse av eierskapet.

SNKs museumsplattform

Grunnprinsipper for SNKs samlede virksomhet er nedfelt i utviklingsplanen «Der fortellinger møtes» 2021-2024. Planen har 2030 som strategisk horisont, og slår fast at SNKs museer skal arbeide med kulturarven på en måte som bidrar til et livskraftig demokrati.

SNKs verdier er tankevekkende, troverdig, inviterende og uredd. Arbeidet skal bygge på ICOMs etiske retningslinjer, UNESCOs kulturkonvensjoner og FNs bærekraftsmål. SNK skal være en sterk museumsfaglig stemme i tett dialog med resten av samfunnet. SNK skal løfte samfunnets mange stemmer og fortellinger og skal bruke vår kunnskap og kompetanse til å ivareta og synliggjøre kulturarvens ulike materielle og immaterielle avtrykk. SNK skal bidra med perspektiver på historien som skaper samtaler og utfordrer etablerte sannheter og skal arbeide slik at fortiden oppleves relevant, relaterbar og verdifull. SNK skal møte personer og fortellinger, fra fortid og nåtid, internt i organisasjonen og utenfra, med verdighet og tydelighet. SNK skal være bevisst vår rolle og vårt ansvar som museum gjennom å etterstrebe ny kunnskap, ved å ha et kritisk blikk på egen virksomhet og gjennom å invitere stadig nye personer og grupper inn i vårt arbeid. SNK skal vise – og utfordre forståelsen av – hva et museum kan og bør være. Og: SNK skal bidra til møter mellom mennesker og fortellinger som inspirerer til samtale, refleksjon og samfunnsengasjement.

Stjørdal museum Værnes

Levanger fotomuseum

Egge museum

Nils Aas Kunstnerverksted

Stiklestad Nasjonale Kultursenter, avdeling Stiklestad

SNK – AVDELING STIKLESTAD

SNK avdeling Stiklestad er et museum med særskilt ansvar for historiene knyttet til slaget på Stiklestad og Olav Haraldsson/Olav den hellige gjennom tusen år, bedre kjent som olavsarven. Museet har fokus på levendegjøring av historien, håndverk, tematisering av historiebruk og å utvikle Stiklestad som en arena for bred samfunnsdialog gjennom Talerstolen Stiklestad. Stiklestad forvalter 30 kulturhistoriske bygninger og 30.000 objekt i sine samlinger.

I 2030 er det tusen år siden slaget på Stiklestad. SNK er i statsbudsjettet 2017 tildelt et særskilt ansvar for forberedelsen av nasjonaljubileet 2030. Jubileet tar utgangspunkt i Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad i 1030, en hendelse som både realhistorisk og symbolsk har formet Norge gjennom tusen år. Jubileet utgjør et unikt mulighetsrom for hele SNK til å skape både synlighet og engasjement lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. SNK har nasjonaljubileet i 2030 som et strategisk siktemål og har i sitt arbeid med nasjonaljubileet to hovedperspektiver:

1. Det eksterne perspektivet med aktivitet i hele landet gjennom arbeidet med Nasjonaljubileet 2030 – NORGE I TUSEN ÅR
2. Det interne perspektivet som innebærer utviklingen i avdelingene i museumsfellesskapet SNK, deriblant den stedlige utviklingen på Stiklestad.

OLAVSJUBILEET 1930

Nasjonaljubileet 2030 skal bli et jubileum som er relevant og verdifullt for vår tid. Likevel kan vi hente inspirasjon fra feiringen av 900-årsjubileet for Olavs fall i 1930. Dette jubileet var i stor grad et kirkejubileum og benevnt Olavsjubileet 1930. Jubileet omfattet flere store arrangement og samlet folk fra hele Norge. På Stiklestad ble middelalderkirken restaurert og det ble reist et nytt katolsk kapell.

29. juli 1930 ble det arrangert en friluftsgudstjeneste ved Olavsstøtta hvor hele det offisielle Norge, med kongefamilien i spissen deltok.

40 000 mennesker var tilstede på Stiklestad under friluftsgudstjenesten 29. juli 1930

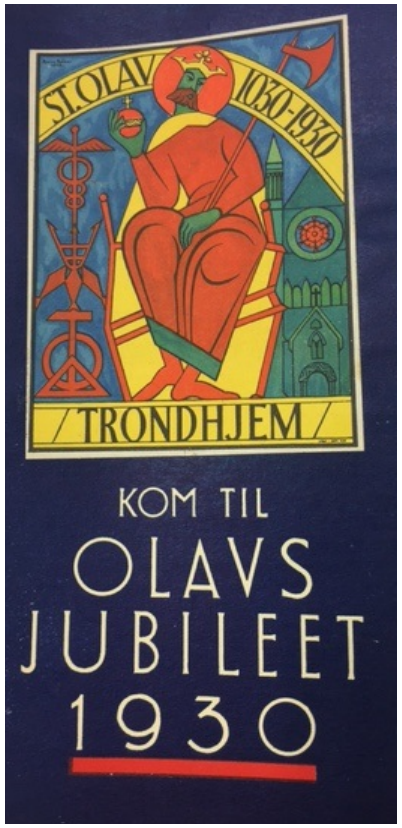

Brosjyren for Olavsjubileet 1930.

NORGE
I TUSEN ÅR
NASJONALJUBILEET
2030

NOREG I TUSEN ÅR
NÖÖRJE TÅVSENE JAEPIEH
NORGA DUHÁT JAGI
MILLENIAL NORWAY

NASJONALJUBILEET 2030 – NORGE I TUSEN ÅR

Med utgangspunkt i olavsarvens vidtrekkende samfunnsbetydning er Nasjonaljubileet 2030 en feiring av at Norge har bestått som rike i 1000 år.

Nasjonaljubileet er en satsning som allerede involverer mange ulike aktører fra hele landet. Dette gjelder både jubileumsstafetten frem mot 2030 og jubileumsåret 2030.

Tusen år med historie gir tusen historier å fortelle, og mange steder og aktører er med og forteller sine historier i en landsomfattende jubileumsstafett. Stafetten har allerede startet og SNK koordinerer aktørene gjennom et nasjonalt klyngesamarbeid. Sammen har vi utviklet jubileumsplattformen *Nasjonaljubileet 2030 – NORGE I TUSEN ÅR*.

Vår felles ambisjon er å skape en jubileumsfeiring som er kunnskapsbyggende, inkluderende og samtidsrelevant. På denne måten skal jubileet bidra til den store samtalen om hva Norge har vært, er og skal/bør være. Arbeidet skal gi varig verdiskaping for aktørene i det nasjonale nettverket, for stedet Stiklestad og for Norge som felleskap.

Oversikten til høyre viser hvilke aktører vi så langt har vært i kontakt med. Flere er velkommen til å delta!

2021 KULTURMØTE OG ENDRING
Hundorp, Mære

2022 FOLKESTYRE
Eidsivating

KONGESETE
Hafrsfjord

2023 RESSURSER OG RIKDOM
Tore Hunds rike

2024 VERDIER I LOVVERKET
Moster, Gulating, Frostating

2025 MIGRASJON OG IDENTITET
Nasjonalt utvandrerjubileum

2026 SLEKT OG SAMFUNN
Sarpsborg

2027 TILHØRIGHET
Samiske miljø

2028 FORTELLINGER OM NORGE
Vestfold, Telemark

2029 FOLKETRADISJON
Valldal, Møre og Romsdal

2030 FELLESSKAP
Stiklestad, Nidaros
Hovedstaden, hele Norge

2031 HELGENKÅRING

MÅL FOR STEDLIG UTVIKLING PÅ STIKLESTAD

Vårt mål er at det tusenårige slag- og symbolstedet skal utvikles som en verdifull og relevant arena for vår tid. Stiklestad skal styrkes som formidlingsarena og møteplass og SNK som et moderne museum.

Utviklingen skal gi varig verdiskaping for stedet Stiklestad og skal ha et grunnleggende fokus på samfunnsnytte.

Det norske riksvåpen og Den norske kirkes våpen med Olavs martyrøks

Rytterstatuen som er utformet av Dyre Vaa, ble reist i 1973 og står i spelamfiet.

AMBISJONER FOR UTVIKLINGEN

- SNK skal frem mot Nasjonaljubileet 2030 synliggjøre slagstedet som Stiklestad sin unike kvalitet og videreutvikle Stiklestad som nasjonalt symbolsted. Dette innebærer både en helhetlig utvikling av området samt etablering av ny hovedutstilling.

- Fremtidens Stiklestad skal være innovativt og kvalitetspreget. Anlegget skal ivareta samfunnets nåværende og fremtidige behov som et verdifullt og samtidsrelevant symbolsted.

- Arbeidet skal bygge på forståelse av samskaping som en styrke og bidra til varig verdiskaping og merverdi for alle samarbeids-partnere. Arbeidet skal derfor forankres lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

- Stiklestad skal være en betydningsfull møteplass og arena for samfunnsdialog med plass for samfunnets mange stemmer.

— EKSISTERENDE SITUASJON —

STIKLESTAD OG VERDAL

Stiklestad ligger i Verdal kommune i Trøndelag fylke, 4 km øst for kommunesenteret Verdalsøra. Det bor i underkant av 15 000 personer i Verdal Kommune (2020).

Offentlig transport til Stiklestad: Nærmeste flyplass Trondheim Lufthavn Værnes.

Tog fra Værnes til Verdal stasjon (ca 1 time). Taxi fra Verdal til Stiklestad (5 min).

Stiklestad befinner seg i et ruralt område preget av landbruk og spredt bebyggelse.

Landskapet er frodig og relativt flatt og bølgende. Området består av gammel havbunn og det har gått flere kvikkleireras opp gjennom historien.

Stiklestadområdet med kirke, hovedbygning/kulturhus og historiske byggverk skiller seg ut fra de omkringliggende gårdene og nyere boligstrukturene.

STIKLESTADOMDRÅDET

Museumsvirksomheten på Stiklestad er spredt utover et relativt stort område. De viktigste elementene nås likevel innenfor 5 minutters gange (400 m) fra ankomstpunkt. Nærmere avgrensning av området som utviklingsoppgaven omfatter er definert i kapittelet *Rammer for utvikling*.

1. **Stiklestad kirke** bygd ca. 1180 over stedet hvor Olav falt.
2. **Olavshaugen** med **Olavsstøtta**.
3. **St. Olavs kapell** – katolsk kapell reist i 1930.
4. **Hellige Olavs kapell** – russisk ortodoks kapell reist i 2014.
5. **Hovedbygning/kulturhus** som ble bygd i 1992, samt Stiklestad Hotell – bygd som en utvidelse av kulturhuset i 2007.
6. **Grøntområdet** mellom kirkene og kulturhuset. Det opprinnelige landskapet er endret av leirras.
7. **Middelaldergården Stiklastadir** med langhus, gjesteloft og fjøs/stall.
8. **Friluftsmuseet** bestående av ca. 30 bygninger fra 17-1800-tall.
9. **Spelamfiet** bestående av friluftsscene og publikumsamfi, arena for Spelet om Heilag Olav.
10. **Rytterstatue** Olav til hest.
11. **Blomsterkorset** – et blomsterbed utformet som Verdal kommunevåpen.
12. **Parkering** i forkant av kirkegården.

HOVEDBYGNING/KULTURHUS OG HOTELL

Kulturhuset på Stiklestad ble bygd i 1992, etter en arkitektkonkurranse i 1983 hvor firmaet Askim og Hartvig vant. Stiklestad Hotell ble bygd som en utvidelse på kulturhuset i 2007. Jens Petter Askim har vært arkitekt både for kulturhus og hotellpåbygg. SNKs virksomhet har endret seg betydelig siden 1992 og det er store endringer i rombehov, funksjoner og logistikk. Husets alder medfører også et stort behov for vedlikehold/restaurering.

HOVEDBYGNING/KULTURHUS OG HOTELL

Bygget er oppført i plasstøpt betong og trepanel. Hovedbygget er det dominerende bygget og skiller seg fra øvrige bygninger på området i skala og stil.

Takkonstruksjonen er inspirert av vikingtidens langhus med parallelle fag omsluttet av en skjoldform.

Bygningskomplekset inneholder utstillinger, konferansesal og møterom, blackbox, auditorium, kjøkken, restaurant, 56 overnattingsrom samt kontorfasiliteter.

Det er et mindre gjenstandsmagasin i bygget i dag.

Borggården er en 1800 m² åpen «utendørs» arena med skrått gulv og takoverbygg.

Totalt areal 8080 m² (inklusive borggård).

Bygget har 3 etasjer og bildet til høyre viser 1. etasje med messaniner.

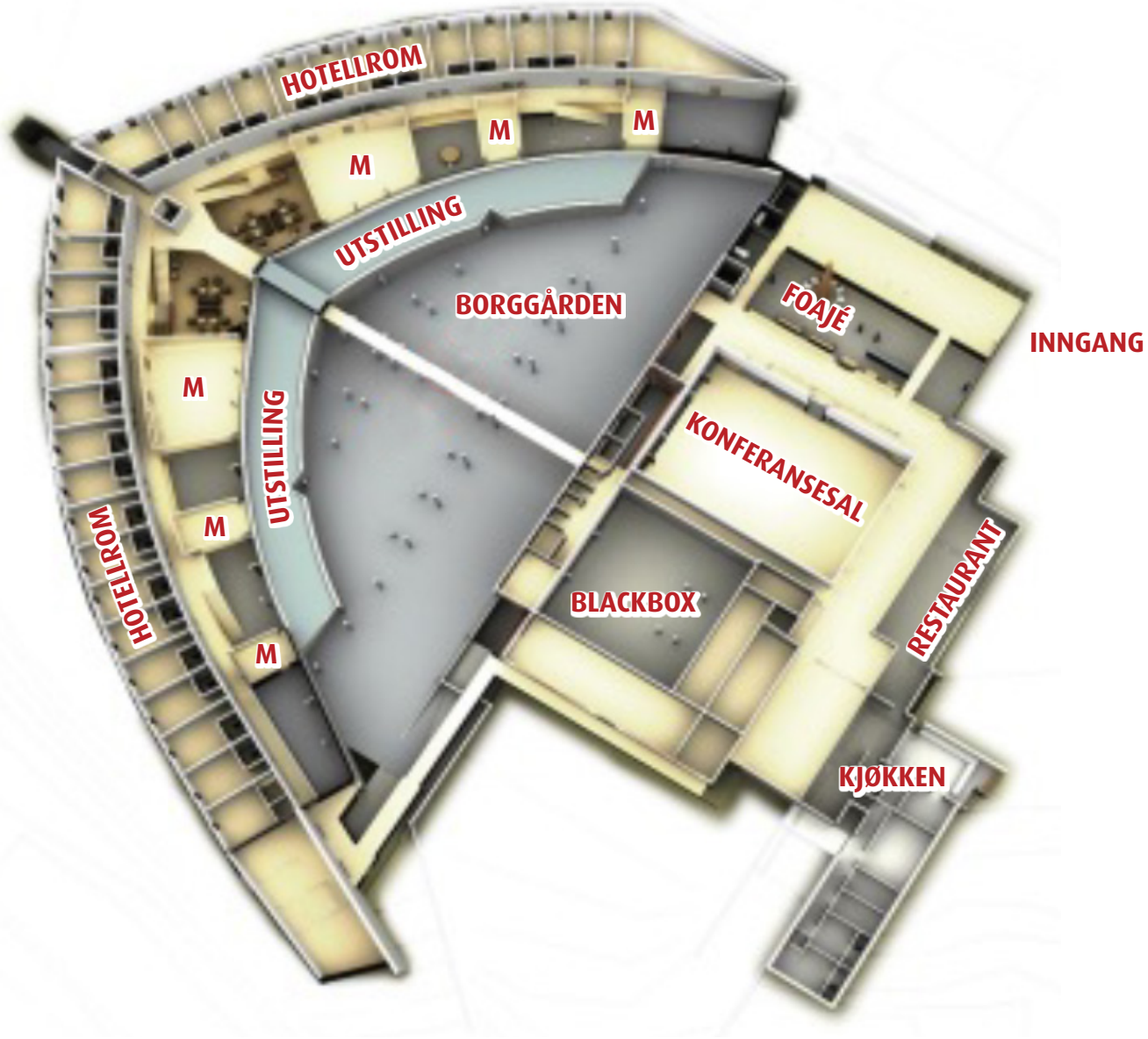

MIDDELALDERGÅRDEN STIKLASTADIR

Middelaldergården Stiklastadir er en helårlig arena for formidling av vendepunktet 1030, hvor publikum kommer tett på Olavs egen tid og samfunnet som vokste fram i år hundrene etterpå. Gården er under oppbygging og består av et langhus fra vikingtid samt gjestloft, fjøs/stall fra middelalder .

Anlegget brukes i dag til levende formidling til skoleklasser, studenter, turister og til kurs-/konferansegjester. Fokuset i formidlingen er å skape en helhetlig opplevelse med tidsriktige bygg, omgivelser, kostymer, mat og formidling av håndverksaktivitet. Det legges vekt på å formidle en personnær og engasjerende historie som knyttes opp til større fortellinger om samfunnets utvikling.

FRILUFTSMUSEET

Friluftsmuseet består av ca. 30 bygninger, de fleste fra 17-1800 tallet. Korsådalsbekken renner gjennom området. Friluftsmuseet er arena for tidsreiser i vår nære fortid med fortellinger både fra storgård og husmannsplass. Et av hovedarrangementene er *Jul igjen*, hvor hele området tas i bruk. Friluftsmuseet er åpent og brukes både til formidling og som rekreasjonsområde for lokalbefolkningen og forestillinger fra lokale teaterlag.

I museets åpningstider i sommersesong og under museets arrangement *Jul igjen* er imidlertid området billettert.

SPELAMFIET OG SPELET OM HEILAG OLAV

Spelamfiet er arena for Spelet om Heilag Olav. Spelet tematiserer flere sider ved kjernehistorien om Olav. Spelet har vært vist siden 1954 og har status som «Alle spels mor». Spelet settes opp med profesjonelle aktører i samarbeid med frivillige skuespillere og musikere, og besøkes av lokalt, regionalt og nasjonalt publikum. Antall besøkende i et normalår er ca. 10.000 – 15.000. Amfiet har plass til ca. 5.500 gjester. Spelet har utviklet seg som en institusjon for Verdals befolkning. Et stort frivillighetsapparat på nærmere 500 personer deltar hvert år under gjennomføringen av Olsokdagene og Spelet.

OLSOKDAGENE PÅ STIKLESTAD

Olsokdagene er etablert som en stor festival rundt Spelet om Heilag Olav. Her opptrer både lokale og nasjonale artister, det arrangeres utstillinger, foredrag, samtaleprogram og annen formidling.

Olsokdagene brukes som en anledning til å sette ekstra søkelys på Talerstolen Stiklestad, vår mangeårige satsing for å utvikle Stiklestad som en arena for bred samfunnsdialog.

DE TRE KIRKENE

Det finnes i dag tre kirkebygg på Stiklestad. Disse representerer de tre kirkesamfunnene med tilknytning til olavsarven: Den norske kirke, Den katolske kirke og Den russiske ortodokse kirke.

Stiklestad kirke ble reist på midten av 1100-tallet og er en langkirke i stein. Den skal ha blitt oppført der Olav Haraldsson falt. Det ble utført en omfattende restaurering av kirken til 900-årsjubileet i 1930. Grundige arkeologiske undersøkelser er derimot ikke foretatt, så man vet lite om kirkens eldste historie.

Hellige Olavs kapell ble reist i 2014 av Hellige Annas menighet i den russiske ortodokse kirken. Kapellet er planlagt utvidet med et klokketårn.

St. Olavs kapell ble reist av den katolske kirkes menighet til jubileet i 1930 med bidrag blant annet fra Sigrid Undset.

OLAVSHAUGEN

Olavshaugen er stedet hvor kongens lik etter tradisjonen ble lagt i et skur natta etter slaget. Mye tyder på at det har stått et minnesmerke på denne haugen allerede fra middelalderen av.

Det første monumentet som er kjent var et trekors med et jernkors på toppen. Dette ble fjernet i 1710 og erstattet med et nytt minnesmerke i gråstein med det originale jernkorset på toppen. Den nåværende Olavsstøtta ble reist i 1807, men i 1944 ble denne støtta demontert og erstattet av et monument reist av Nasjonal Samling. Dette ble demontert og nedgravd i 1945. Den gamle Olavsstøtta ble hentet og satt opp på samme sted, og der står den fortsatt.

Ved siden av Stiklestad kirke er Olavshaugen det mest symbolmettede sted på Stiklestad.

Olavshaugen eies av Fortidsminneforeningen.

Olavsstøtta fra 1807 slik den står i dag.

Lemfortstøtta til høyre, Adelerstøtta til venstre.

NS-anlegget ved innvielsen i 1944. Anlegget var laget av billedhuggeren Wilhelm Rasmussen.

STIKLESTAD ALLÉ

I 1790 plantet major Klüwer en allé fra Verdalsøra til Stiklestad. Alléen besto av bjørk, rogn, pil og furu. Et furutre står igjen fra denne alleen.

Etter flere års planlegging ble alléen fornyet med en 4 km lang tosidig bjørkeallé langs den nye gang- og sykkelvegen langs Rv 757 fra Verdalsøra til Stiklestad i 1990. Statens Vegvesen tok initiativ til plantingen med hjelp fra skoler og foreninger. Den tredje bjørkerekken ble plantet langs fylkesvegen fra 1997 til 2006.

Stiklestad allé var en av finalistene i kåringen til Vakre vegers pris 2016. Den gir en storslagen ankomst til Stiklestad og skaper en betydelig forventing til det som venter når du kommer frem.

Stiklestad kirke og Stiklestad allé sett fra nordøst mot Verdalsøra, 28.06.1949. (Kilde: Widerøe)

Stiklestadalléen i øst er en viktig ankomstveg til SNK. Det røde feltet: kirkeruinene på Haug sør for Stiklestad allé.

HISTORISKE SPOR I OMLANDET

Innenfor en fire kilometers radius finner man det området i Norge med flest monumentale gravhauger. Dette er med på å formidle hvilket historisk viktig område Stiklestad befinner seg i.

Det ble også funnet spor etter et langhus når man gjennomførte arkeologiske utgravninger i forbindelse med bygging av ny parkeringsplass i 2008. Huset har samme mål som middelaldergården Stiklastadir.

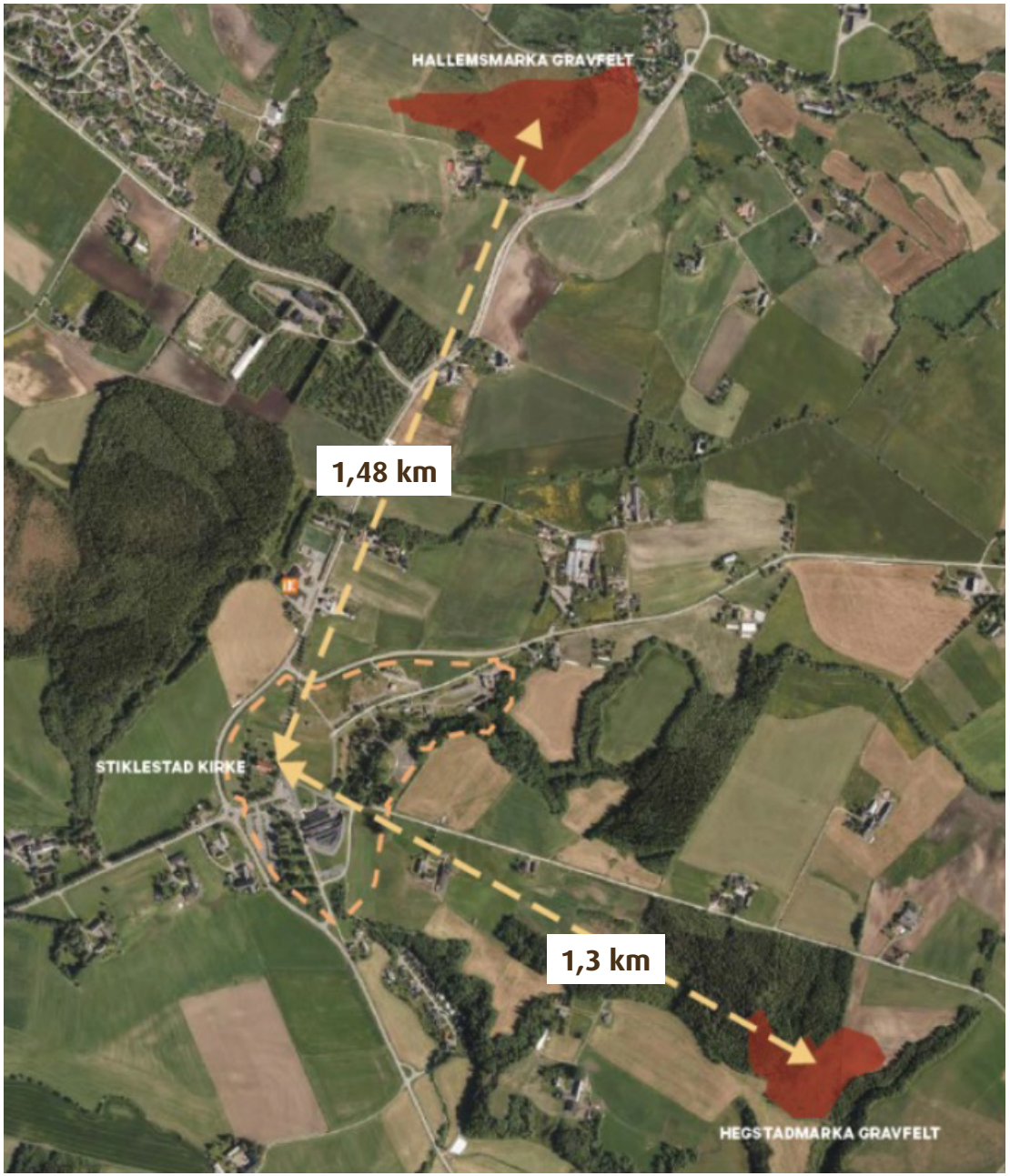

Avstand fra Stiklestad kirke til gravhaugene på Hallemsmarka i nord og Hegstadmarka i sørøst. (Kilde: Kulturminnesøk.no)

— RAMMER FOR UTVIKLING —

REGULERINGSPLAN

Reguleringsplanen for Stiklestadområdet ble vedtatt 01.12.03.

Gjeldende reguleringsplan legger føringer for hvordan videreutviklingen av området kan skje i tråd med historiske kulturminner og eksisterende bebyggelse.

Forslag til utvikling av området kan utløse behov for endring i reguleringsplanen.

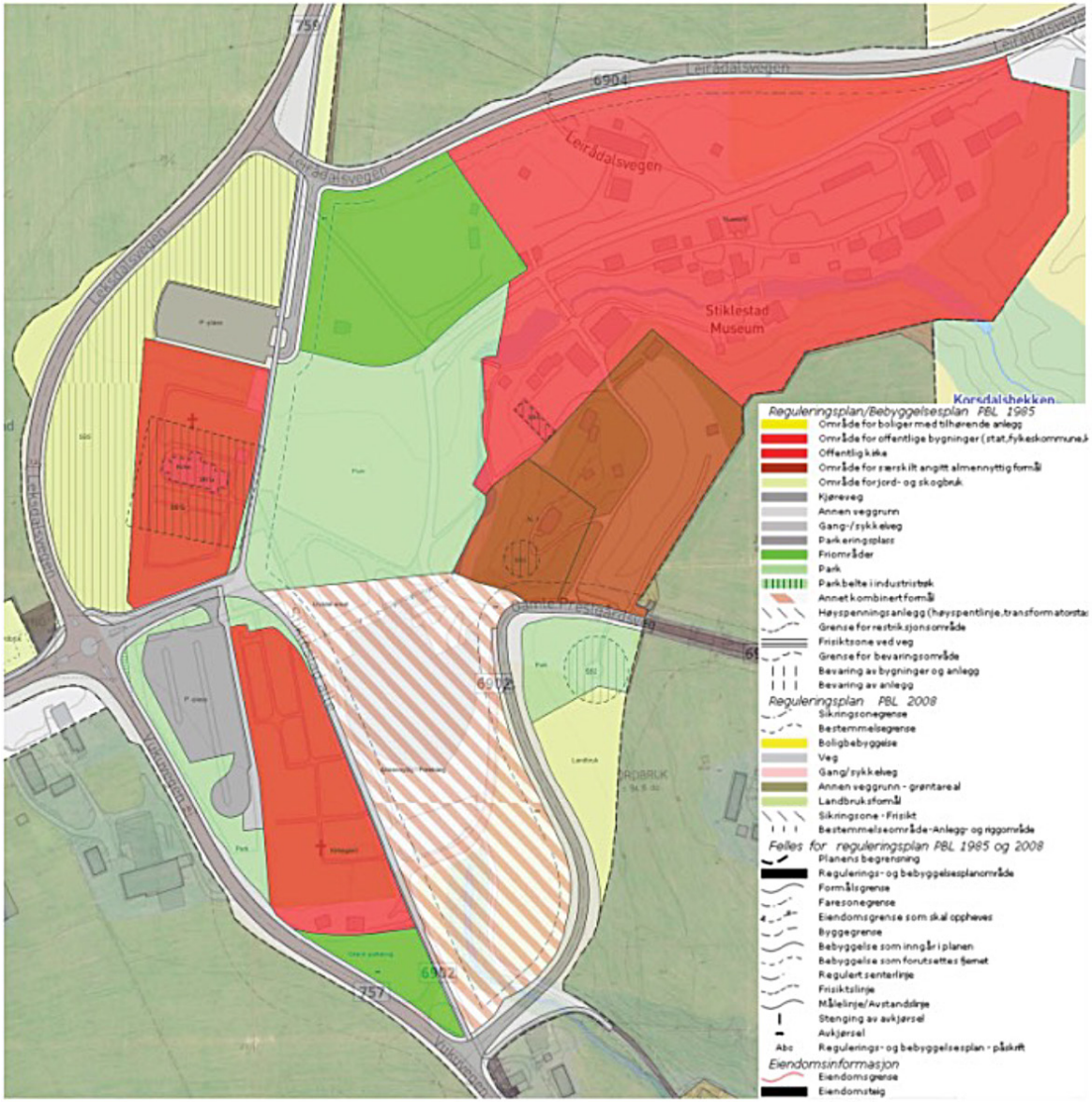

TIDLIGERE UTARBEIDET LANDSKAPSPLAN FOR OMRÅDET – delvis utført

Det ble i 2008 utarbeidet en områdeplan i forbindelse med veiomlegging på Stiklestad.Dette ble gjennomført av Rainer Stange ved Dronninga Landskap.

Planen er delvis gjennomført.

Følgende er gjennomført:

Veiflytting, ny parkeringsplass, og rundkjøring mellom Stiklestad kirke og kulturhuset er etablert.

Trebeplantningen og dam-anlegget i aksen mellom kirka og Olavshaugen er ikke gjennomført.

Planen er ikke bindene for nye forslag.

Området innenfor de røde strekene angir hvilke tiltak som er gjennomført.

TIDLIGERE UTARBEIDET LANDSKAPSPLAN FOR OMRÅDET – delvis utført

I 2014 ble det flyttet et russisk ortodoks kapell til Stiklestad. Plan for plassering ble utarbeidet av Rainer Stange ved Dronninga Landskap.

Kapellet er plassert, men beplantning, dam-anlegg og parkeringsplassen nord for kirka er ikke gjennomført.

Planen er ikke bindene for nye forslag.

TOPOGRAFI, BEBYGGELSE OG VEISYSTEM

Topografi

Stiklestad befinner seg i et frodig og relativt flatt, men bølgende landskap med mindre høydeforskjeller. Det høyeste punktet på selve museumsområdet er på 36 m.o.h. og laveste koten ligger på 15 m.o.h. helt sør. Korsådalsbekken renner gjennom området og ut i Verdalselva i sør. Dagens topografi ble bl.a. dannet av ras i senmiddelalderen.

Bebyggelse

Stiklestad befinner seg i et ruralt område preget av landbruk og spredtbygde strøk. Det historiske området innenfor SNK med sentrale funksjoner og historiske byggverk skiller seg ut fra de omkringliggende gårdene og nyere boligstrukturene.

Veisystem

Stiklestad allé er en relativt trafikkert vei (fylkesvei 757) med en årsdøgnstrafikk, ÅDT på 5000-6000. Denne veien er den sentrale tilkoblingsåren til Verdalsøra, og fungerer som en viktig adkomstvei til området fra vest og fortsetter nordøst for området. Gamle Prestegårdsvei, Vukuvegen og Leirådalsvegen er mindre trafikkerte veier.

Stiklestad allé har en gang- og sykkelvei som følger alleen hele veien vestover til Verdalsøra/Verdal sentrum.

På museumsområdet eksisterer det flere stier som går mellom de ulike attraksjonene på området.

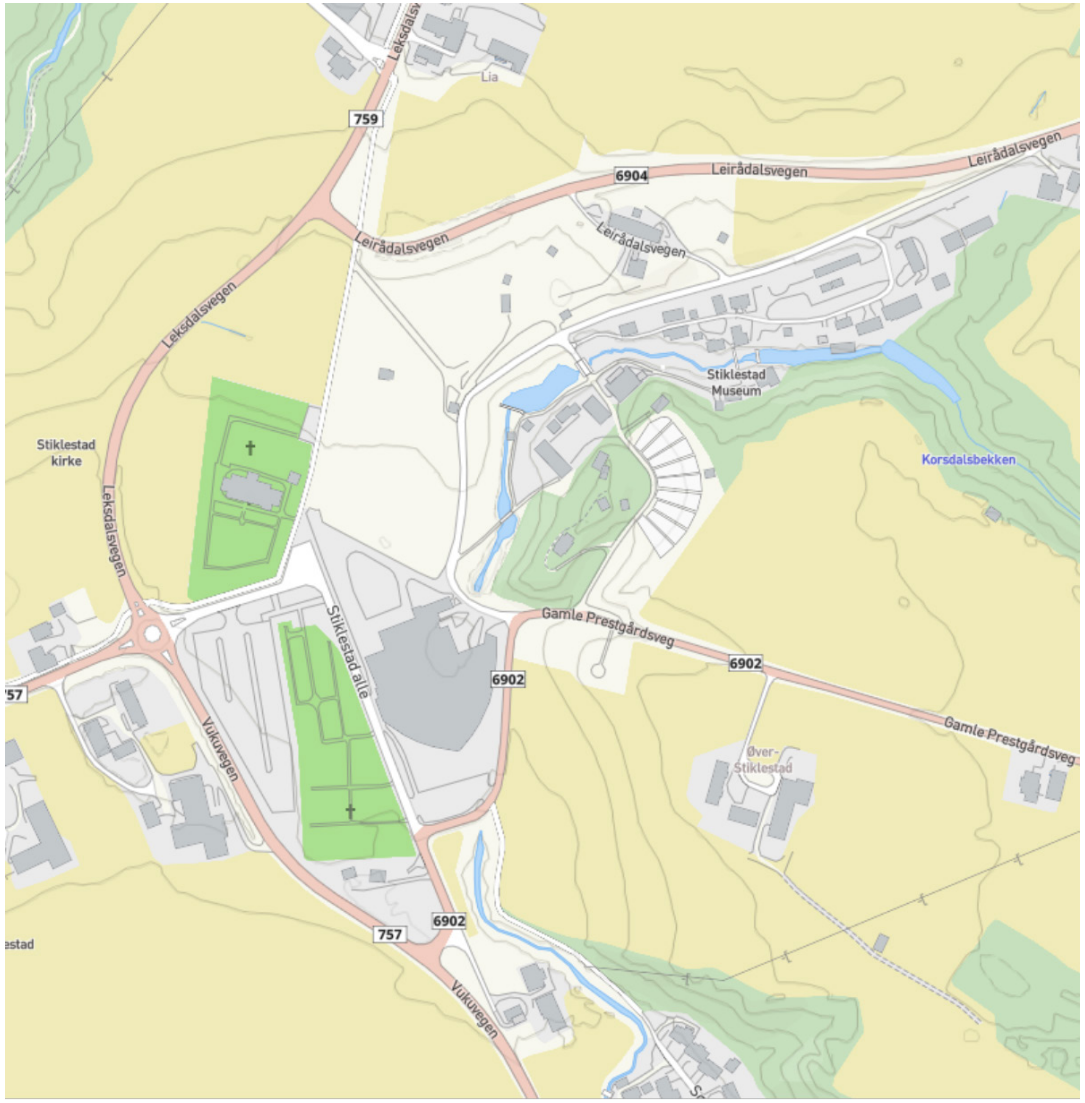

KULTURMINNER

Kartet over bygger på informasjon fra kulturminnesøk og viser kulturminnene som er funnet på stedet.

SIKTLINJER OG AKSER

De tre kirkene på Stiklestad kan synes plassert uavhengig av hverandre og i ulike himmelretninger. Stiklestad kirke har en sterk akse som legger seg på Gamle Prestegårdsveg. Siktlinjen mellom Stiklestad kirke og Olavshaugen er fredet av riksantikvaren.

Hotellet og hovedbygget til SNK har noen tydelige aksiale retninger. Disse har imidlertid så langt ikke hatt noen betydning for videre utvikling av anlegget.

I tillegg til selve museumsområdet, er også nærheten til de monumentale gravfeltene i Hallemsmarka og Hegstadmarka viktige poeng i formidling av stedet.

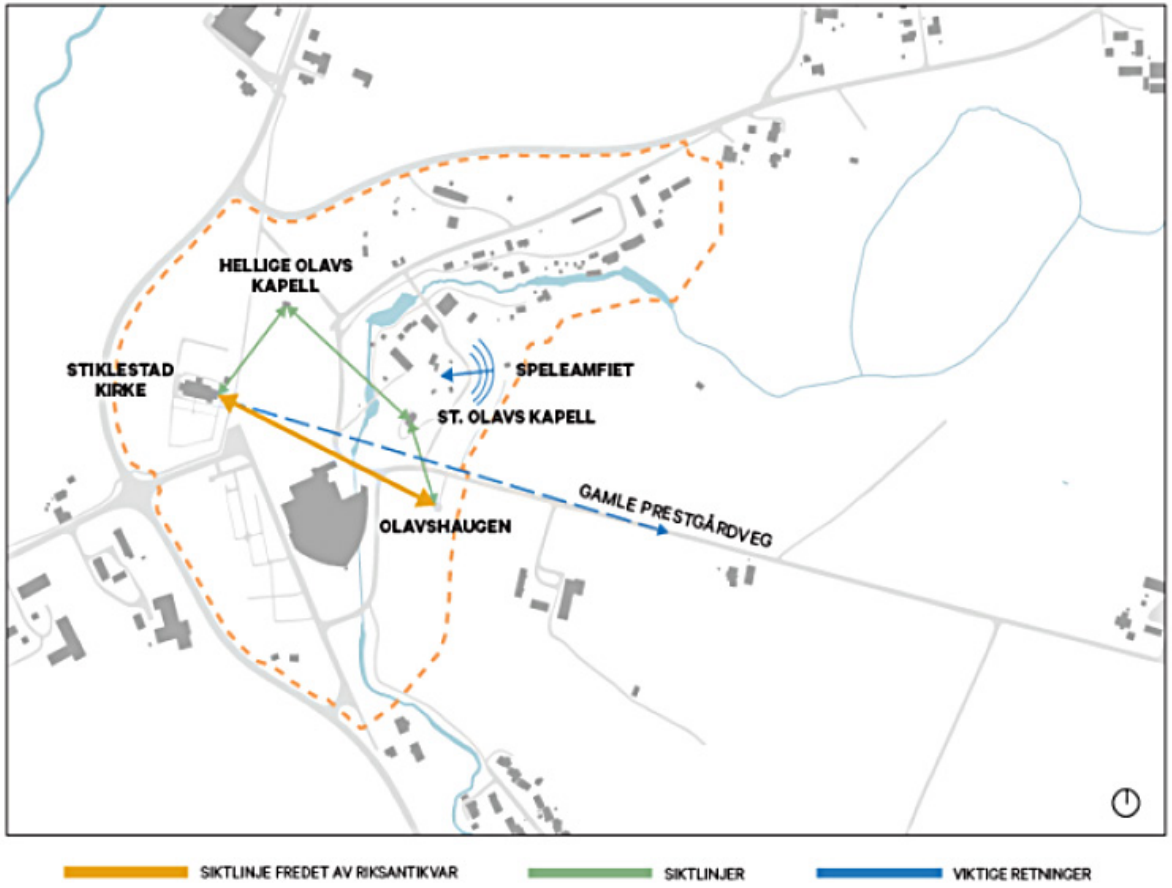

– TRENDER I MARKEDET –

Dagens besøk på Stiklestad

Høst, vinter og vår er hovedmengden av besøkende av lokal og regional karakter. Viktige målgrupper er barnefamilier, lag og foreninger, skoleklasser, studenter samt kurs- og konferansegjester. I sommersesongen har vi i tillegg til lokale og regionale gjester, besøkende fra hele Norge i tillegg til internasjonale turister og pilegrimer. Publikumsbesøk i et normalår 120.000 – 140.000 hvorav ca. 75.000 i sommersesong.

Besøkende innenfor ferie-/fritidsmarkedet etterspør vår kjernehistorie. De vandrer ofte rundt på området på egenhånd og tar bilder av attraksjonene som Olavshaugen, rytterstatuen, kirkene, friluftsmuseet og Stiklastadir. Gjesteundersøkelser viser at våre gjester er fornøyd med medarbeidernes imøtekommenhet, tilbud til barn, omvisninger, arkitektur og området generelt. Vi scorer lavt på digital formidling og utstillinger.

Trender

NHO reiseliv beskriver trender i markedet hvor fokus på interesser er viktige. Autentiske opplevelser som kombinerer kunnskap med underholdende kulturelement vil være sentralt. På grunn av den pågående pandemien ser man at markedet responderer med frykt for større arrangement, og at søken etter trygghet, god plass, bærekraft og kortreiste opplevelser vil få økt fokus. Man tror videre at man vil oppleve et mer individualistisk reisemønster. Markedet for store kurs og konferanser vil i tillegg være påvirket av den digitale utviklingen som har skjedd under pandemien.

— OPPGAVEN SOM ØNSKES LØST —

STED OG HOVEDUTSTILLING

Oppdraget handler om å skape et helhetlig konsept for slagstedet og symbolstedet Stiklestad ut fra et formidlingsperspektiv. Viktige elementer vil være plassering og bygningsmessig utforming av ny hovedutstilling, samt oppgradering av eksisterende hovedbygg. Infrastruktur mellom stedets ulike formidlingsarenaer står også sentralt.

Som et ledd i satsningen mot 2030 etablerte SNK i 2018 en utstillingsgruppe med interne og eksterne representanter. Gruppens mandat var å levere et innspillsnotat om en ny hovedutstilling på Stiklestad. I dette notatet sier gruppen følgende om utviklingen av stedet:

Samtidig som utstillingen påvirker stedet, vil publikums møte med utstillingen påvirkes av Stiklestads helhetlige profil. Det er derfor en utfordring at denne i dag svekkes av en svak infrastruktur som gjør at stedet fremstår fragmentert. Det er i de senere årene gjort en rekke gode, mindre utbedringsgrep. I den store sammenhengen har disse likevel ikke evnet å motvirke opplevelsen av Stiklestad som et sted som er vanskelig å lese og som primært kjennetegnes av sine ulike bestanddeler. Det er derfor avgjørende at det utarbeides en ambisiøs, helhetlig plan for Stiklestad som destinasjon og at arbeidet med utstillingen både er en viktig del av og en sentral premissleverandør inn denne prosessen. Kun slik kan man ta ut stedets fulle potensial og synergieffektene som ligger i en tydeligere helhetstenking.

UTFORDRINGER

Området som helhet

Stedet Stiklestad er preget av et stort mangfold. Mangfoldet er både knyttet til historiene til stedet, mangfold i virksomheten til SNK og mangfoldet av alle grupperingene lokalt, regionalt og nasjonalt som har eierskap til Stiklestad. De ulike arenaene på Stiklestad er ressurser for å formidle dette mangfoldet. Området har i dag en svak infrastruktur som gjør at stedet framstår fragmentert. Dette gjør stedet vanskelig å lese og at området primært kjennetegnes av sine ulike bestanddeler. Stiklestad behøver en tydeligere helhetlig profil når det gjelder estetikk, logistikk og formidling. På denne måten vil SNK kunne forene nyskaping med eksisterende kvaliteter og ta ut stedets fulle potensial.

Hovedutstilling

Dagens hovedutstilling er fra 1992 og trenger fornyelse og utvida perspektiv. Dette gjelder både historiene om selve slaget, olavsarvens brede virkningshistorie nasjonalt og internasjonalt og stedet Stiklestads særegne symbolposisjon gjennom snart tusen år. Gjesteundersøkelser viser at museet scorer lavt på utstillinger og digital formidling.

Ankomsten

Ankomsten er anslaget for opplevelsen. I dag oppleves ankomsten til Stiklestad som et antiklimaks. Den vakre bjørkealléen som leder de besøkende fram frem, avsluttes i et svært utydelig landskap uten et godt blikkfang. Det må derfor gjøres et grep for å markere ankomsten slik at det skapes en tydelig forståelse av at «Nå har vi kommet frem» og en forsterket forventning av at dette vil bli en stor opplevelse.

Hovedbygning/ kulturhus

Hovedbygningen har i dag et inngangsparti som oppfattes utydelig og man opplever at bygningen har en manglende dialog med det omkringliggende landskapet. Bygningen sto ferdig i 1992 og har generelt behov for oppgradering.

Det store tomrommet

Grøntområdet mellom Stiklestad kirke, hovedbygningen, Olavshaugen og friluftsmuseet er et sentralpunkt i området, men oppleves i dag som et tomrom. Anleggets akser og siktlinjer fra sentralpunktet er ikke tydelige. Siktaksen mellom Stiklestad kirke og Olavsstøtta/Olavshaugen er av Riksantikvaren påpekt som viktig for forståelsen av stedet og det skal ikke plasseres bygg som hindrer denne siktaksen.

Olavshaugen

Olavshaugen er et svært viktig formidlingspunkt som i dag har et stort uforløst formidlingspotensiale.

Gjenstandsmagasin

Dagens magasinsituasjon for museumsgjenstander er spredt og lite tilfredstillende.

Logistikk

Det er uklare bevegelsesmønstre mellom de ulike formidlingsstedene. Ganglinjene i anlegget er ikke åpenbare og det fortoner seg langt å gå. Det vil være viktig å fokusere på tilgjengelighet og universell utforming i det videre arbeid.

BEHOVSBESKRIVELSE

1. Utvikling av virksomheten på Stiklestad skal ses i et helhetlig formidlings-, landskaps- og logistikkperspektiv og bidra til å styrke helhets-opplevelsen av Stiklestad.

2. Utviklingen skal løfte stedet Stiklestads særegne kvaliteter. Dette skal ta utgangspunkt i historiene om Stiklestad som slagsted, og stedets påfølgende særegne symbolposisjon både som formidlingsarena, minnested og møteplass gjennom snart tusen år.

3. Utviklingen skal bidra til å styrke SNK sin identitet som et moderne museum i et lokalt,regionalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

4. Utviklingen skal beskrive et overordnet konsept som ser punkt a) og b) i sammenheng:

a) Uteområde:
En helhetlig utvikling for området med utgangspunkt i en helhetlig formidlings-, landskaps- og logistikktankegang.

b) Hovedbygning/kulturhus:

i) Hovedgrep for etablering av ny hovedutstilling på Stiklestad hvor slagstedet og tusenårstanken ligger til grunn for konseptet. Hoved-utstillingen kan plassers i nytt eller eksisterende bygg. Arealkrav ca. 1000 m^2.

ii) Forbedret og forsterket inngangsparti som skaper dialog med det omkringliggende landskapet.

iii) Gjenstandsmagasin tilpasset SNKs behov for lagringskapasitet (ca 1000 m2). Dette ønskes sentralt plassert slik at magasinet kan fungere som utgangspunkt for formidling.

iiii) Rehabilitering og utnyttelse av eksisterende kulturhus/hovedbygning for å sikre bedre romfunksjoner, logistikk og mulighet for digitale formidlings- og kommunikasjonsløsninger for museumsvirksomheten.

Det forventes at løsningene svarer på fremtidige krav til bærekraft både sosialt, miljømessig og økonomisk samt universell utforming.

MULIGHETSROM

Tusenårstanken

Stiklestads fremste kvalitet er stedets særegne historiske arv og potensial. Dette gjelder både betydningen av hendelsen i 1030: slaget på Stiklestad, og til stedets påfølgende symbolposisjon gjennom snart tusen år. Dette gir historien og kulturarven som formidles på Stiklestad en unik bredde og dybde. Hvordan kan landskapet og formidlingen speile tidsdybden?

Slagstedet er Stiklestads unike historie og det er i dag en tydelig forventning og et sterkt ønske blant mange besøkende om å komme tett på slagstedet. Fra museets perspektiv er det videre et behov for et sterkere nærvær av stedets tusenårige historie, og for en helårlig formidlingsarena som ikke er avhengig av en museumsformidler. En ny hovedutstilling kan svare på alle disse behovene. Samtidig vil den kunne løfte helhetsopplevelsen av Stiklestad gjennom å ta i bruk nyskapende formidlingsformer. I sum vil dette innebære en betydelig styrking av stedets attraksjonsverdi.

Hva bør et besøk på Stiklestad være?

- Et besøk på Stiklestad skal gi et sterkt møte med stedet og en opplevelse av det autentiske – det var her det skjedde.
- Stiklestad må fremstå monumentalt og viktig, men ikke autoritært.
- På Stiklestad skal du møte et tusenårig samfunnsperspektiv som også har relevans i dagens samfunn.
- På Stiklestad skal du bli snakket med, ikke snakket til.
- Et besøk på Stiklestad skal være meningsfylt, overraske, utfordre og inspirere til samtaler.
- På Stiklestad skal du møte uanstrengt kvalitet og føle deg velkommen og ivaretatt uansett hvem du er og når du kommer.

BESKRIVELSE AV OPPDRAGET

OPPSTARTSSEMINAR 27. – 28. OKTOBER 2021 (lunsj-lunsj)

Teamene som velges ut til å delta vil bli presentert for stedet og sentrale aktører. Oppstartsseminaret skal gi en introduksjon til de viktigste problemstillingene parallelloppdraget skal løse, og gi deltagerne nødvendig informasjon og bakgrunnsmateriale for å gjennomføre oppdraget. Ved oppstart av arbeidet vil prosjekteier sende ut digitalt kartmateriale, samt eksisterende tegningsgrunnlag for kulturhuset. Det blir befaring. På kvelden inviteres det til åpent folkemøte.

ARBEIDSFASE 1 29. OKTOBER 2021 – 12. JANUAR 2022

Teamene skal i den første arbeidsfasen gjøre stedlige analyser, drøfte spesielle utfordringer og skissere mulige forslag til svar.

MIDTVEISSEMINAR 13. – 14. JANUAR 2022 (lunsj-lunsj)

Ved midtveisseminaret skal teamene presentere resultatet av den innledende arbeidsfasen. Det vil bli lagt til rette for medvirkning i seminaret. Innspill under og etter seminaret skal lede forslagene inn mot konkretisering og uttegning av endelige løsningsforslag.

ARBEIDSFASE 2 15. JANUAR – 28. APRIL 2022

Teamene arbeider med konkretisering på basis av de identifiserte problemstillingene og gjennomførte analyser. Erfaring og innspill fra midtveisseminaret tas med i arbeidsfase 2.

Frist for innlevering av produsert materiale: 28. APRIL 2022.

SLUTTSEMINAR 4. – 5. MAI 2022 (lunsj – lunsj)

På sluttseminaret presenteres teamenes sluttførte arbeid. Seminaret vil være et åpent møte hvor innbyggerne inviteres til å delta.

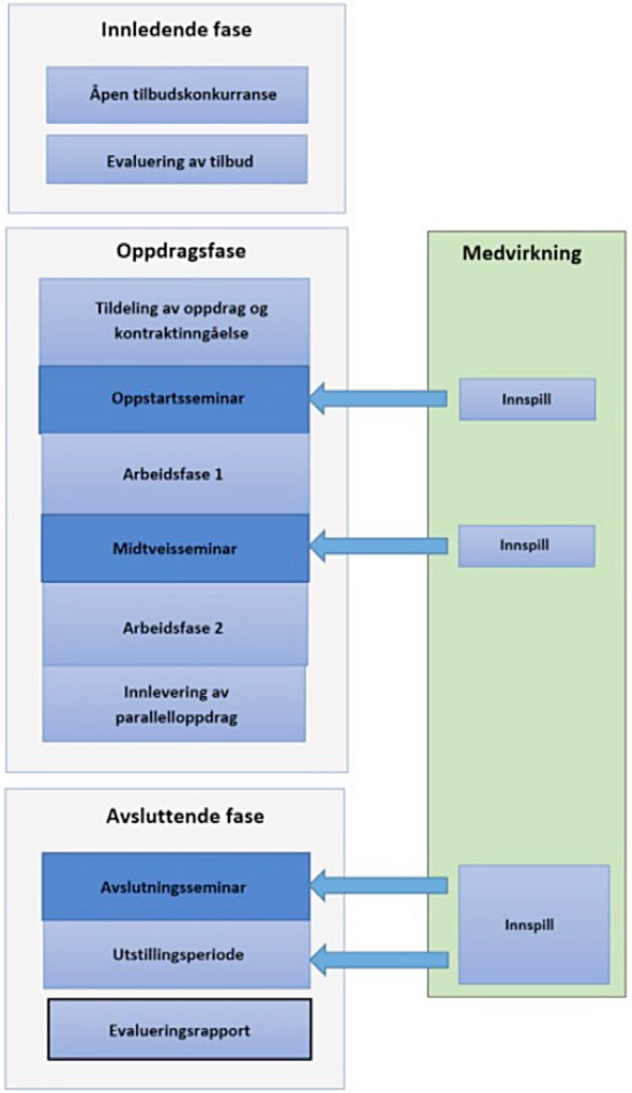

BESKRIVELSE AV OPPDRAGET

KRAV TIL INNLEVERT MATERIALE

Til midtveisseminaret skal materialet vises i form av en presentasjon (PowerPoint el.lign.).

Til sluttseminaret skal følgende materiale leveres: 4 plansjer stående A1. Plansjene skal på en god måte illustrere teamets løsningsforslag. Alle kart orienteres med nord opp. Fullstendig oppgavebesvarelse oversendes også i liggende A3 format digitalt. Presentasjon som fremhever de viktigste grepene i besvarelsene (PowerPoint og PDF, liggende format). Materialet skal leveres på norsk/dansk/svensk.

Detaljert plan for leveransen vil bli diskutert i midtveisseminaret.

UTSTILLING

Parallelloppdragene vil være utstilt på Stiklestad Nasjonale Kultursenter fra medio mai til september 2022. Materialet kan være aktuelt å stille ut også i ulike anledninger senere.

EVALUERING

En tverrfaglig ressurs- og vurderingsgruppe vil følge hele prosessen og delta på seminarene.

BRUK AV RESULTATENE FRA PARALLELLOPPDRAGET

Prosjekteier har materiell eiendomsrett til det innleverte materialet, og disponerer fritt materialet til eget bruk. Ønsker tilbyder å benytte seg av materialet i andre sammenhenger før offentliggjøring av parallelloppdraget må det avklares med prosjekteier.

KONTAKTINFORMASJON

Kontaktperson under parallelloppdraget:
Borghild Lundeby
borghild.lundeby@snk.no – tlf. 922 61 126